

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
АСОЦІАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ НЕДЕРЖАВНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ
ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ КИЇВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
КАФЕДРА ПЕРЕКЛАДУ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВАСИЛЯ КАРАЗІНА
ВОЛИНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

УКРАЇНСЬКА ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧА ТРАДИЦІЯ: ІСТОРІЯ, МЕТОДИКА, СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ

*Збірник матеріалів
I Всеукраїнської студентської наукової конференції
22 - 24 квітня 2003 р.*

Друкується за рішенням Вченої ради Волинського інституту економіки
та менеджменту (протокол № 7 від 25 березня 2003 р.)

Луцьк
Волинський інститут економіки та менеджменту
2003

ву оригіналу прислів'я (*не плюй у криницю - пригодиться води напиться - don't spit in a well: you may have to draw water from it*). Зазвичай це стосується прислів'їв, в яких яскраво висловлене національне забарвлення. Для їх перекладу застосовують калькування або описовий переклад.

Калькування являє собою дослівну передачу прислів'я. Рекомендується подавати певні коментарі стосовно лінгвістичного та культурологічного аспектів. Можливі також випадки часткового калькування при наявності у цільовій мові прислів'я з подібною формою та змістом.

В окремих випадках використовують описовий переклад, тобто передають зміст прислів'я оригіналу засобами, які існують в мові перекладу (***правда очі колуть - home truth hurt/ are never pleasant/ are never palatable, unpalatable truths hurt/ make bitter listening***) [2, 188].

Найкращого ж перекладу прислів'їв можна досягти, комбінуючи та трансформуючи зазначені вище способи перекладу.

Прислів'я несуть мудрість і досвід та залишаються важливим елементом життя й у сучасному мінливому суспільстві. Їх онтологія розкриває суть поняття і феномен мовленнєвого знака.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кунин А.В. (1972) Фразеология современного английского языка. - Москва: Международные отношения. - 327 с.
2. Korunets' I.V. (2001) Theory and Practice of Translation. - Vlnnytsia: Nova Knyha Publishers. - 446 p.

Тетяна Варенко

Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна
Факультет іноземних мов, 4 курс
Науковий керівник: д.п.н., проф. Черноватий Л.М.

ФОНОВІ ЗНАННЯ І ТЕРМІНОЛОГІЯ В ГАЛУЗІ МІФОЛОГІЇ ТА ЯКІСТЬ ПЕРЕКЛАДУ

Якість перекладу залежить від рівня володіння перекладачем двома мовами, перекладацьких навичок і умінь та наявності у свідомості перекладача відповідних фонових знань і пов'язаної з ними термінології [2].

Розглянемо зміст останніх двох елементів на прикладі міфології. Знання грецької і римської міфології можуть знадобитися перекладачеві будь-коли, адже посилання на міфологічні сюжети і персонажі зустрічаються у промовах високопоставлених урядовців, в суді, на конференціях будь-якої тематики, не кажучи вже про радіо, телебачення, публіцистичні та художні твори.

Труднощі виникають на рівні усвідомлення функції, при написанні імен міфологічних персонажів, богів, тощо, при проведенні паралелей між

грецьким та римським пантеонами тощо. Інколи студенти володіють відповідними фоновими знаннями, але не мають уявлення про їх англійські відповідники або їх написання. Наприклад (далі подаються імена римських та грецьких богів з їх англійськими відповідниками): Вахс (Bacchus) - Діоніс (Dionysus) - бог родючості землі, шалених веселощів, виноробства і вина; Венера (Venus) - Афродіта (Aphrodite) - богиня кохання і вроди; Діана (Diana) - Артеміда (Artemis) - богиня полювання і покровителька домашньої худоби, тварин; божество місяця, родючості, дітонародження і лікування; Марс (Mars) - Арей (Ares) - бог війни, ідеал хороброго воїна; Меркурій (Mercury) - Гермес (Hermes) - бог красномовства і патрон гімнастичних змагань, заступник мандрівників і гендлярів; Мінерва (Minerva) - Афіна (Athena) - богиня мудрості і справедливої війни; Нептун (Neptune) - Посейдон (Poseidon) - бог моря; Трівія (Trivia) - Геката (Hecate) - богиня темряви, нічних примар і чаклування; Фортуна (Fortuna) - Тіхе (Tyche) - богиня щастя, нагоди і талану; Церера (Ceres) - Деметра (Demeter) - богиня, що дає родючість землі, навчила людей обробляти хліборобні лани; Юнона (Juno) - Гера (Hera) - богиня родини і шлюбу, дружина Зевса; Юпітер (Jupiter) - Зевс (Zeus) - цар богів, бог неба і землі.

Засвоєнням імен та функцій богів не вичерпується необхідний обсяг фонових знань в галузі міфології. Необхідним видається також усвідомлення міфологічних сюжетів та їх назви, як українською, так і англійською мовами. Наприклад, міфи про створення всесвіту (*Creation myths* або *Myths of origin*), міфи про близнюків (*Twin myths*), міфи про вищі створіння та про небесних богів (*Myths of high beings and celestial gods*) та багато інших. Відповідної систематизації потребують природні явища та міфологічні істоти згідно з уявленнями про них наших предків. Наприклад, Нереїди (Nereids) - німфи морів; Наяди (Naiads) - німфи рік, озер, струмків; Дріади (Dryads) - німфи дерев; Ореади (Oreads) - німфи гір і печер; Альсеїди (Alseids) - німфи гаїв; Терпсіхора (Terpsichore) - Муза танців та хорового співу; Полігімнія (Polymnia) - Муза серйозної поезії гімнів та мімічного мистецтва; Талія (Thalia) - Муза комедії та легкої поезії; Мельпомена (Melpomene) - Муза трагедії; Евтерпа (Euterpe) - Муза музики та гри на флейті; Ерато (Erato) - Муза ліричної та любовної поезії, тощо. Не завадить також знати, в яких відносинах знаходяться боги між собою (наприклад, за допомогою генеалогічного дерева).

Отже є очевидною потреба досліджень цієї галузі та розробка відповідних навчально-методичних матеріалів для підготовки перекладачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мифы народов мира (1987, 1988). - 2-е изд./ Гл. ред. С.А. Токарев, М.: Советская Энциклопедия. - Т.1 -671с.; Т.2. -719с.
2. Черноватий ЛМ. (2002) Особливості навчально-методичних матеріалів для підготовки перекладачів// Вісник Сумського держ. ун-ту. - № 4 (37). - С. 184-188.

Тетяна Ганічева

*Харківський національний університет імені Василя Каразіна
кафедра перекладу та англійської мови, 5 курс
Науковий керівник: д.п.н., проф. Черноватий Л.М.*

ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ У ГАЛУЗІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Професійний перекладач володіє системою, що включає всі⁷ знання (фонові, теми, контексту), матеріал (мовний, зокрема термінологічний) та перекладацькі дії, доведені до рівня автоматизмів [1].

Розглянемо цю проблему на прикладі перекладу в галузі прав людини. Зважаючи на обмеженість обсягу даного повідомлення, звуємо проблему до визначення необхідного обсягу фонових знань. Приймаючи до уваги наявність значного розмаїття документів у галузі прав людини, обмежимося лише частиною міжнародних документів, що мають відношення до проблеми обговорення. Виходячи з критерію важливості для розуміння прав людини взагалі, ми відібрали п'ять міжнародних конвенцій у галузі прав людини, а також відповідний розділ Конституції України. Аналіз цих документів [3] дозволив визначити шість блоків фонових знань, необхідних перекладачеві: **Блок 1** (Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права): право на працю; професійно-технічне навчання і підготовку; справедливі і сприятливі умови праці; винагорода; трудовий стаж; професійні спілки; гігієна праці в промисловості; медичний догляд; право на освіту. **Блок 2** (Міжнародний пакт про громадянські і політичні права): громадянські і політичні права; політичний статус; виносити вирок; смертна кара; невід'ємне право; позбавлення волі; умовне звільнення; компетентний суд; каторжні роботи; рабство; амністія; громадянські обов'язки; утримування під вартою; опіка над дітьми; сповідувати релігію; поширювати інформацію; державна служба. **Блок 3** (Конвенція про заборону катувань та інших жорстоких, принижуючих гідність форм поведінки та покарання): катування; примус; залякування; підбурювання; фізичне/моральне страждання; внутрішня політична нестабільність; стан війни; загроза війни; допит; програма підготовки персоналу правових органів; право на подання скарги; свідки; свідчення; правова система. **Блок 4** (Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації): расова дискримінація; національне чи етнічне походження; національна приналежність; громадянство; натуралізація; расові групи; проводити політику ліквідації всіх форм расової дискримінації; багаторасові організації; расове роз'єднання; расова сегрегація; апартеїд; засуджувати; Комітет по ліквідації расової дис-